

Krzysztof Popiński

Akademia Ekonomiczna we Wrocławiu

**WSPÓLPRACA ZAGRANICZNA
WROCŁAWSKICH SZKÓŁ WYŻSZYCH
JAKO ELEMENT
PROCESU INTEGRACJI Z UNIĄ EUROPEJSKĄ**

1. Wstęp

Kontakty zagraniczne uczelni wyższych i ich współpracę międzynarodową uważa się za jeden z istotniejszych przejawów życia naukowego, okazję do jego właściwej oceny oraz szansę na podniesienie jego jakości. Służą wymianie myśli naukowej, doświadczeń organizacyjnych, pomagają zebrać odpowiednie środki finansowe na badania naukowe. Celem niniejszego tekstu jest zbadanie, jakie były intensywność, powszechność i kierunki współpracy zagranicznej najważniejszych uczelni wrocławskich w okresie transformacji, oraz próba określenia, jaką rolę do tej strony swojej działalności przywiązują szkoły wyższe oraz ich pracownicy naukowcy. W tekście tym nie uwzględniono wyjazdów i przyjazdów zagranicznych studentów, mają one bowiem w swej zasadniczej liczbie charakter edukacyjny, a nie bezpośrednio naukowy. Ponieważ jednak w znacznej swej części, zwłaszcza w ostatnich latach, są one pochodną kontaktów uczelni, należy uznać, iż analiza wyjazdów i przyjazdów studenckich byłaby ciekawym uzupełnieniem niniejszego tekstu.

Kontaktom zagranicznym uczelni wrocławskich, choć rejestrowanym na różnym poziomie we wszystkich szkołach, nie towarzyszy na ogół szersza refleksja, znamionująca bardziej przemyślaną politykę zagraniczną poszczególnych uczelni. Jest to raczej wypadkowa działań aktywniejszych osób i komórek uczelnianych. Charakterystyczne, iż spośród kilku wydanych niedawno jubileuszowych historii uczelni wrocławskich zaledwie dwie próbują scharakteryzować problematykę kontaktów zagranicznych, lecz tylko monografia Akademii Rolniczej poświęca jej nieco więcej miejsca i podejmuje próby bardziej konkretnej analizy problemu¹.

¹ Por. Dzieje Akademii Rolniczej we Wrocławiu, red. J. Sobota, T. Szulc, J. Tyszkiewicz; T. Kulak, M. Pater, W. Wrzesiński, *Historia Uniwersytetu Wrocławskiego 1702-2002*, UW, Wrocław 2002, s. 365-366.

Ustawa z 1990 r. przyznała uczelniom polskim, w warunkach zaistniałych przemian ustrojowych oraz międzynarodowych, pełną autonomię, także w zakresie kontaktów zagranicznych. W czasach PRL kontakty zagraniczne realizowano na podstawie planów zatwierdzanych przez odpowiednie ministerstwa. Geopolityczne położenie ówczesnej Polski określało rodzaj, intensywność i kierunki kontaktów, zdominowanych z konieczności współpracą z instytucjami naukowymi krajów bloku radzieckiego. Nawet w tak określonych granicach pewna autonomia uczelni pojawiła się dopiero w latach osiemdziesiątych. Wtedy jednak na przeszkodzie rozwinięcia szerszej współpracy w coraz większym stopniu zaczął stawać narastający w kraju oraz w całym obozie socjalistycznym kryzys gospodarczy.

Obecnie, podobnie jak dawniej, formalnie rzecz biorąc, współpraca zagraniczna uczelni wyższych opiera się głównie na porozumieniach partnerskich uczelni. Jednak w ostatnich latach w coraz w większym stopniu uzupełnia ją udział w różnego rodzaju międzynarodowych programach, głównie Unii Europejskiej, takich jak na początku lat dziewięćdziesiątych Tempus, a obecnie Programy ramowe UE (V i VI), Sokrates, Leonardo da Vinci, Copernicus, Jean Monet i inne. Współpraca jest finansowana przede wszystkim ze środków własnych uczelni, z dotacji KBN i podobnych instytucji zagranicznych (przy współudziale odpowiednich partnerów) oraz przez najróżniejsze krajowe i zagraniczne fundacje. Jeśli chodzi o te ostatnie, to nie wszystkie finansowane przez nie działania są rejestrowane przez statystyki uczelniane.

Na potrzeby niniejszego opracowania przebadano, biorąc pod uwagę lata 1989-2003, cztery największe wrocławskie uczelnie – Uniwersytet Wrocławski, Politechnikę Wrocławską, Akademię Rolniczą i Akademię Ekonomiczną. Szkoły te zatrudniają łącznie około 2/3 pracowników naukowych wrocławskiego ośrodka naukowego i nauczają podobną część jego populacji studenckiej. Jest to więc solidna próba reprezentacyjna; tym bardziej iż w parze z wielkością idzie również najbogatsza, różnorodna i rozbudowana struktura kierunkowa. Te uczelnie mają też względnie jednolity system sprawozdawczy, umożliwiający porównanie i zestawienie przejawów aktywności na arenie międzynarodowej. Zebrane dane należy jednak traktować z pewną ostrożnością, gdyż źródła – statystyczne sprawozdania działów współpracy z zagranicą przygotowywane dla MENiS – nie zawsze są bardzo precyzyjne. Niekiedy zmienne były też zasady rejestracji wyjazdów i przyjazdów. W sumie różnice w danych liczbowych mogą sięgać kilku procent, aczkolwiek zasadniczo nie zniekształca to obrazu przedstawianych procesów. W przypadku określania geografii omawianych zjawisk zdecydowano się, w celu osiągnięcia większej czytelności, m.in. na zsumowanie danych NRD i RFN z 1989 r. oraz konsekwentne zaliczanie do Unii Europejskiej wszystkich krajów, które stały się jej członkami do końca 2003 r. Wyniki przedstawionej tu analizy są przyczynkiem do określenia stopnia przygotowania naszego rodzimego szkolnictwa wyższego do nowej sytuacji, jaką tworzy dla niego integracja Polski z Unią Europejską.

2. Wyjazdy zagraniczne

Na potrzeby niniejszego opracowania zsumowano wszystkie rodzaje wyjazdów, a więc nie tylko dłuższe staże naukowe i badawcze, szkoleniowe, związane z zatrudnieniem oraz o charakterze organizacyjnym, ale również krótkie, kilkudniowe, a nawet jednodniowe, takie jak udział w imprezach naukowych, np. w konferencjach.

Poza niewielkim wzrostem liczebności kadry naukowej zauważamy, po pewnym załamaniu na przełomie lat osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych, spowodowanym przemianami ustrojowymi w krajach dawnego obozu socjalistycznego, w tym rozpadem ZSRR, zasadniczo stały wzrost liczby wyjazdów: w sumie w 2003 r. było ich o 1/3 więcej niż na początku omawianego okresu. Jeśli chodzi o liczbę wyjazdów przypadających średnio na jednego zatrudnionego, to po regresie na początku lat dziewięćdziesiątych, kiedy to w 1992 r. współczynnik ten wynosił 0,42%, nastąpił wzrost do 0,55% w 1995 r. i 0,67 w 2003 r.

Na poszczególnych uczelniach widoczne są jednak różnice. Na Uniwersytecie Wrocławskim obserwujemy podwojenie liczby wyjazdów, także w przeliczeniu na jednego pracownika – z 0,4 do 0,8. Na Politechnice Wrocławskiej przypadało na początku badanego okresu 0,8 wyjazdu na pracownika; później współczynnik ten spadł do 0,4 w 1993 r., by w początku XXI w. podnieść się ledwie do dawnego poziomu. W Akademii Rolniczej współczynnik wyjazdów na jednego pracownika wzrósł z 0,3 w 1992 r. do 0,6 w 2001 r. W Akademii Ekonomicznej liczba wyjazdów „na głowę” naukowca spadła w badanym okresie z 0,6 do zaledwie 0,2 w roku. Przedstawionych tendencji nie zmieniają pewne wahania w poszczególnych latach. Tak więc – podsumujmy – podczas gdy liczba wyjazdów na Uniwersytecie i w Akademii Rolniczej wzrosła, a na Politechnice utrzymała się na podobnym poziomie, w Akademii Ekonomicznej się zmniejszyła.

Przede wszystkim jednak należy zauważyć, iż liczba wyjazdów była i jest stale niewielka, zwłaszcza tych dłuższych. Można by próbować wytłumaczyć ten stan częściowo ograniczeniami w dostępie do środków finansowych, niedostatecznych w kraju, a trudno dostępnych za granicami. Obecnie jednak, mimo uzyskania dzięki integracji z UE niespotykanych wcześniej możliwości pozyskiwania stypendiów i środków na badania naukowe spoza skromnych budżetów uczelnianych czy KBN-owskich, liczba kontaktów zagranicznych wyrażających się wyjazdami nadal jest niewielka, zwłaszcza w przeliczeniu na jednego naukowca. Otóż większość pracowników naukowych wyjeżdża rzadziej niż raz w roku, a niektórzy w ogóle. Ogólną liczebność wyjazdów kształtuje zapewne stosunkowo nieliczna grupa naukowców aktywnych w kontaktach zagranicznych. Większość z różnych względów się w nie nie angażuje.

Tabela 1. Liczebność kadry naukowej

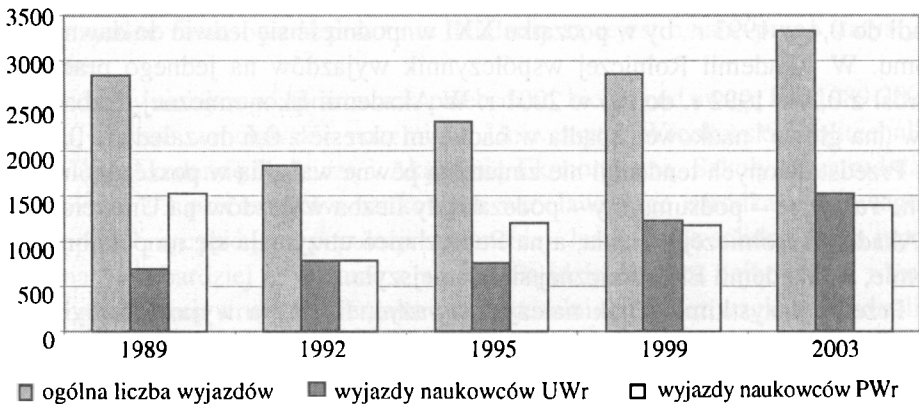
Uczelnia	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
UWr	1570	1591	1593	1598	1672	1717	1578	1528	1654	1627	1640	1642	1646	1680	1708
PWr	1898	1929	1846	1832	1904	1921	1881	1879	1894	1914	1914	1893	1890	1915	1884
AR	702	711	687	651	643	646	643	648	632	626	650	668	671	682	686
AE	525	514	500	493	517	556	570	581	616	619	650	675	660	672	684
Razem	4695	4745	4626	4574	4775	4840	4672	4636	4796	4786	4854	4878	4867	4949	4962

Źródło: „Rocznik Województwa Wrocławskiego” 1990-1998; sprawozdania z działalności poszczególnych uczelni z lat 1998-2003.

Tabela 2. Wyjazdy pracowników naukowych

Uczelnia	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
UWr	691	748	862	788	876	854	761	1004	1079	1140	1238	1233	1449	1422	1523
PWr	1525	988	750	777	992	b.d.	1225	1201	1173	1143	1185	1191	1196	1285	1400
AR	303	259	217	143	187	188	173	196	227	291	337	337	404	345	277
AE	326	293	174	140	149	179	169	200	162	154	100	237	113	117	127
Razem	2845	2288	2003	1848	2204		2328	2571	2641	2728	2860	2998	3162	3169	3327

Źródła: sprawozdania z działań współpracy z zagranicą poszczególnych uczelni z lat 1989-2003.

Rys. 1. Wyjazdy zagraniczne ogółem oraz w UWr i PWr

Jeśli chodzi o kierunki wyjazdów, to charakterystycznym zjawiskiem w badanym okresie był wzrost liczby wyjazdów do krajów Unii Europejskiej, w jej granicach sprzed 1 maja 2004 r. Z niespełna połowy ogółu wzrosła ona do prawie 2/3, a udział najliczniejszych niezmiennie peregrynacji do Niemiec zmniejszył się w przybliżeniu z 1/3 do 1/4 na korzyść pozostałych krajów UE. Jednocześnie zmniejszają się odsetek i liczba wyjeżdżających na wschód. Niewielka jest stosunkowo liczba wyjazdów do krajów b. ZSRR – przede wszystkim Ukrainy, Rosji i Litwy. Spadła ona z przeszło 20% w 1989 r. do zaledwie 8% w latach dziewięćdziesiątych

i w początkach XXI w. Jeszcze mniej jest wyjazdów do krajów Europy Środkowej i Wschodniej; wśród nich bezwzględnie przeważają podróże do Czech i Słowacji. Wyjazdy do USA, wbrew potocznym mniemaniom oraz potencjałowi tamtejszej nauki, stanowią stale zaledwie margines całości. Z innych krajów odwiedzanych w celach naukowych wypada wspomnieć jeszcze Kanadę, Japonię, Szwajcarię.

Tabela 3. Kierunki wyjazdów zagranicznych

Wyszczególnienie	1989	1991	1995	1999	2003
Kraje UE (w tym Niemcy*)	1 190 (922)	1 281 (712)	1 669 (700)	1 774 (770)	2 038 (906)
Kraje b. ZSRR	536	170	121	213	288
USA	67	54	38	99	110
Kraje Europy Środkowo-Wschodniej (w tym Czechy i Słowacja razem)	421 (283)	240 (169)	324 (239)	551 (461)	690 (506)
Inne	631**	258	166	237	197
Razem	2 845	2 003	2 328	2 874	3 327

*Zsumowano dane dotyczące NRD i RFN.

** W tym 303 wyjazdy pracowników AR bez możliwości określenia krajów docelowych.

Źródło: sprawozdania z działań współpracy z zagranicą poszczególnych uczelni z lat 1989-2003.

Jednym z zyskujących na znaczeniu źródeł finansowania wymiany zagranicznej w ramach UE jest program Socrates-Erasmus, wspierający wymianę dydaktyczną studentów i wykładowców. Jeśli chodzi o wyjazdy zagraniczne nauczycieli akademickich, to stosowne umowy z kierownictwem programu w roku akademickim 1998/1999 podpisało 38 polskich uczelni, a w 2002/2003 r. już 106. W tym samym czasie liczba zrealizowanych wyjazdów polskich wykładowców wzrosła z 356 do 884. Średnia długość trwania wyjazdu wynosiła około tygodnia, wysokość zaś wypłaconych stypendiów oscylowała pomiędzy 500 a 600 euro. Ogólnie można by powiedzieć, iż tempo przyrostu liczby uczelni polskich uczestniczących w programie jest paradoksalnie większe od przyrostu liczby wykładowców korzystających z tej możliwości sfinansowania wyjazdów zagranicznych. Główną przyczyną tego

Tabela 4. Liczba wyjazdów pracowników naukowych w ramach programu UE Erasmus*

Uczelnia	1998/1999	1999/2000	2000/2001	2001/2002	2002/2003
UWr	16 (7)	22 (8)	16 (12)	22 (10)	21 (9)
PWr	24 (5)	37 (3)	45 (2)	45 (3)	50 (3)
AR	9 (11)	11 (16)	11 (15)	9 (18)	8 (19)
AE	0	1 (25)	2 (23)	4 (23)	10 (20)
Razem	49	71	73	80	89

* W nawiasach podano pozycję rankingu wyjazdów uczelni z całego kraju.

Źródła: *Program Socrates/Erasmus w Polsce 1998-2000*; *Erasmus w Polsce w roku akademickim 2000/2001, 2001/2002, 2002/2003* (Narodowa Agencja Programu Socrates/Erasmus).

stanu rzeczy wydaje się słaba nadal znajomość języków obcych pośród nauczycieli akademickich, co w większości przypadków nie pozwala na swobodne wykładanie dla obcokrajowców.

Jeśli chodzi o rozpatrywane uczelnie wrocławskie, to włączyły się one do programu Erasmus w zakresie wymiany wykładowców już w 1998/1999 r. W największym stopniu korzystają z niej nauczyciele akademicy PWr. W rankingu polskich uczestników programu PWr zajmuje stale jedną z czołowych pozycji.

3. Przyjazdy pracowników naukowych z zagranicy

Liczba przyjazdów cudzoziemskich naukowców do Wrocławia jest mniejsza od liczby wyjazdów wrocławian średnio o 1/3. Liczba naukowców odwiedzających w różnych celach wrocławskie uczelnie, głównie krótkoterminowo, po załamaniu się starych form współpracy na początku lat dziewięćdziesiątych wzrosła blisko dwukrotnie. Krótkoterminowy charakter przyjazdów, trwających do kilku dni – wśród których znaczną liczbę stanowiły udziały w konferencjach i innych okazjonalnych imprezach – wpłynął na spore różnice między poszczególnymi latami.

Jeśli chodzi o poszczególne uczelnie, to liczba przyjazdów osób z zagranicy na UW r po załamaniu u schyłku lat osiemdziesiątych wzrastała następnie systematycznie, by w początkach XXI w. niemal się podwajać w stosunku do początku lat dziewięćdziesiątych. Na PWr liczebność przyjazdów po załamaniu po 1989 r. wzrastała ponownie, choć bardzo nieregularnie. W AR najpierw spadła, a w drugiej połowie lat dziewięćdziesiątych niemal się podwoiła, a następnie w ostatnich latach znowu mocno została ograniczona. W AE, mimo iż w połowie lat dziewięćdziesiątych liczba przyjazdów rosła, ostatecznie w pierwszych latach XXI w. spadła.

Za sprawą większych uczelni ogółem liczba przybywających do Wrocławia w celach naukowych ogólnie wzrosła. Z drugiej strony jednak trudno nie zauważyć, iż uczelnie wrocławskie nie stały się miejscem nazbyt popularnym dla zagranicznych naukowców.

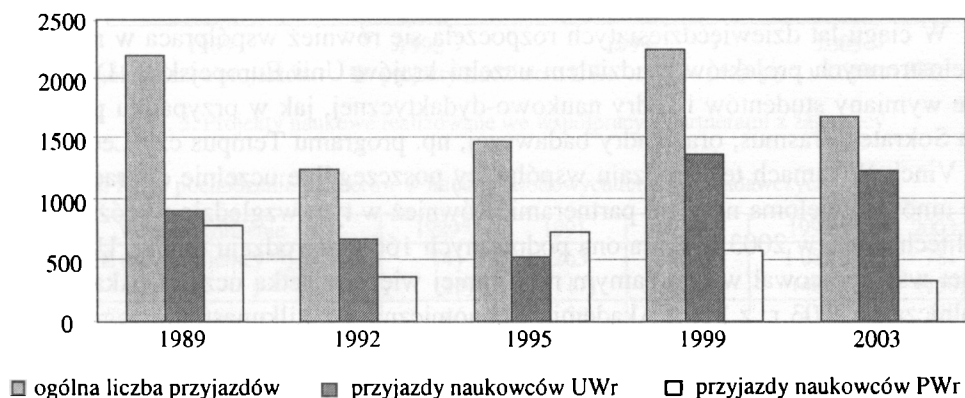
Tabela 5. Przyjazdy pracowników naukowych z zagranicy

Uczelnia	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
UWr	914	713	682	685	960	997	538	1054	1223	946	1371	1213	1321	1343	1234
PWr	790	467	334	364	161	b.d.	745	759	469	546	588	734	553	1317	331
AR	155	182	82	121	178	184	104	368	276	101	219	242	248	82	91
AE	341	182	74	89	108	85	93	176	86	80	68	54	89	40	31
Razem	2200	1544	1172	1259	1407		1480	2357	2054	1673	2246	2243	2211	2782	1687

Źródła: sprawozdania z działów współpracy z zagranicą poszczególnych uczelni z lat 1989-2003.

Jeśli chodzi o pochodzenie osób przyjeżdżających, to najliczniej przybywali do Wrocławia naukowcy z krajów z UE, w tym najwięcej z Niemiec, choć liczba tych

ostatnich spadła i nie dorównuje zsumowanej liczbie przyjazdów z NRD i RFN w 1989 r., zmniejszyła się liczba przyjazdów z krajów b. ZSRR. Warto jednak zauważyć, iż przyjazdów stamtąd jest w przybliżeniu dwuipółkrotnie więcej niż wyjazdów tamże wrocławskich naukowców. Liczba przyjazdów z USA jest nieznaczna – tylko niewiele większa niż wyjazdów. Wśród przyjeżdżających z Europy Środkowej uderza wzrost liczby naukowców z Czech i Słowacji.

Rys. 2. Przyjazdy z zagranicy ogółem oraz na UWr i PWr

Tabela 6. Kraje pochodzenia osób przyjeżdżających

Wyszczególnienie	1989	1991	1995	1999	2003
Kraje UE (w tym Niemcy*)	1 032 (669)	551 (280)	745 (327)	1 082 (464)	781 (450)
Kraje b. ZSRR	495	276	312	431	329
USA	91	135	93	131	78
Kraje Europy Środkowo-Wschodniej (w tym Czechy i Słowacja razem)	256 (153)	128 (91)	203 (151)	317 (249)	398 (298)
Inne	326**	83	127	277	151
Razem	2 200	1 173	1 480	2 246	1 687

* Zsumowano dane dotyczące NRD i RFN.

** W tym 155 przyjazdów do AR bez możliwości ustalenia krajów pochodzenia.

Źródła: sprawozdania z działań współpracy z zagranicą poszczególnych uczelni z lat 1989-2003.

4. Uczelnie partnerskie i międzynarodowe tematy badawcze

Liczba tematów naukowych realizowanych z zagranicznymi partnerami wydaje się bardziej miarodajnym wskaźnikiem intensywności współpracy międzynarodowej niż liczba umów o współpracy partnerskiej między poszczególnymi uczelniami (część tych umów istnieje tylko formalnie). Poprzestańmy więc na kilku obserwa-

cjach. Największą sieć uczelni partnerskich zbudowała Politechnika. Na początku lat dziewięćdziesiątych miała ona podpisanych ponad 50 tego rodzaju umów z uczelniami zagranicznymi, a w 2003 r. liczba ta niemal się podwoiła. W tym samym czasie Akademia Rolnicza zwiększyła liczbę uczelni partnerskich z blisko 20 do 26 w 2003 r. Liczba partnerów Akademii Ekonomicznej spadła z przeszło 30 do kilkunastu, a Uniwersytetu Wrocławskiego wzrosła do 34, co biorąc pod uwagę wielkość uczelni, chyba nie jest rekordem.

W ciągu lat dziewięćdziesiątych rozpoczęła się również współpraca w ramach wielostronnych projektów z udziałem uczelni krajów Unii Europejskiej. Dotyczą one wymiany studentów i kadry naukowo-dydaktycznej, jak w przypadku programu Sokrates/Erasmus, oraz kadry badawczej, np. programu Tempus czy Leonardo da Vinci. W ramach tego rodzaju współpracy poszczególne uczelnie dopracowały się umów z wieloma nowymi partnerami. Również w tym względzie wyróżnia się Politechnika – w 2003 r. miała ona podpisanych 166 tego rodzaju umów. Uniwersytet współpracował w tym samym roku mniej więcej z setką uczelni, Akademia Rolnicza w 2003 r. z 31, a Akademia Ekonomiczna – z kilkunastoma zagranicznymi uczestnikami różnych programów.

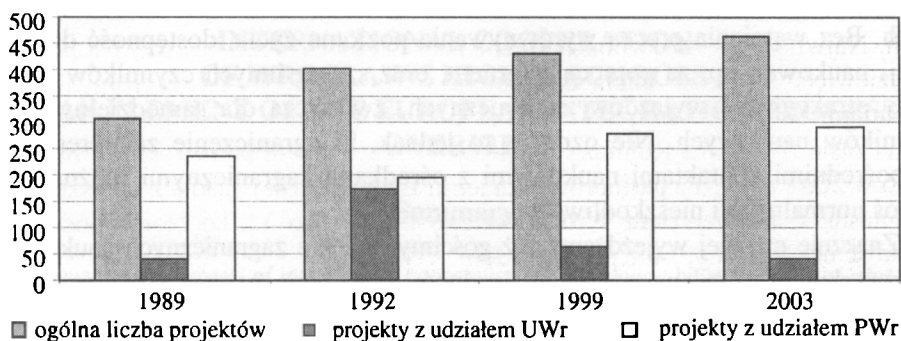
Jeśli chodzi o liczbę tematów badawczych realizowanych we współpracy z partnerami zagranicznymi, to podlega ona sporym wahaniom, przy czym zdecydowanie najwięcej ich realizuje stale PWr. Zarówno na tej uczelni, jak i w obu akademiach po kryzysie pierwszej połowy lat dziewięćdziesiątych liczba wspólnych tematów zasadniczo rośnie, przewyższając poziom z końca lat osiemdziesiątych. Mało obfita w tematy badawcze jest współpraca zagraniczna UW. Zapewne przedstawiona ich liczba nie odpowiada potencjałowi tej uczelni.

Tabela 7. Liczba tematów badawczych

Uczelnia	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
UWr	39	122	148	174	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	73	64	b.d.	b.d.	112	41
PWr	236	236	244	196	175	b.d.	119	173	b.d.	b.d.	279	262	284	315	291
AR	b.d.	b.d.	24	17	15	23	30	58	49	60	56	48	51	56	66
AE	32	19	23	15	b.d.	14	9	42	b.d.	22	31	20	28	15	39
Razem	307	377	439	402	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.	430	b.d.	b.d.	498	465

Źródła: sprawozdania z działań współpracy z zagranicą poszczególnych uczelni z lat 1989-2003.

W pochodzeniu geograficznym zagranicznych partnerów tematów badawczych uderza stale rosnąca liczba wspólnych działań z naukowcami z UE, zwłaszcza z Niemiec. Zaskakująco niezmienna, wobec ogólnego spadku intensywności kontaktów naukowych, okazuje się współpraca z naukowcami z krajów byłego ZSRR oraz Europy Środkowej i Wschodniej. Na podobnie niskim poziomie utrzymuje się liczba wspólnych tematów realizowanych z partnerami z USA.

Rys. 3. Projekty naukowe realizowane we współpracy z partnerami z zagranicy

Tabela 8. Kraje pochodzenia partnerów w międzynarodowych tematach badawczych

Wyszczególnienie	1989*	1991	1995	1999	2003
Kraje UE (w tym Niemcy**)	141 (33)	263 (117)	289 (123)	1 082 (464)	781 (450)
Kraje b. ZSRR	46	58	58	431	329
USA	14	38	29	131	78
Kraje Europy Środkowo-Wschodniej (w tym Czechy i Słowacja razem)	77 (30)	45 (31)	67 (40)	317 (249)	398 (298)
Inne	34	34	57	277	151
Razem	307	430	498	2 246	1 687

*Z braku danych bez AR.

**Zsumowano dane dotyczące NRD i RFN.

Źródło: sprawozdania z działów współpracy z zagranicą poszczególnych uczelni z lat 1989-2003.

5. Podsumowanie

Po regresie intensywności kontaktów zagranicznych z dawnymi państwami socjalistycznymi, w wyniku przemian po 1989 r. współpraca z krajami b. ZSRR oraz partnerami z Europy Środkowej i Wschodniej była kontynuowana w ogromnie zmniejszonym zakresie. W tej sytuacji na uwagę zasługuje ogólnie duża intensywność współpracy z uczelniami Republiki Czeskiej i Słowacji. Za ograniczenie dotychczasowej współpracy odpowiadają nie tylko kłopoty gospodarcze krajów tego regionu, ale również otwarcie się możliwości współpracy z czołowymi ośrodkami naukowymi na Zachodzie. W nowej sytuacji dotychczasowi partnerzy stracili dla siebie zainteresowanie, poszukując nowych znajomości, zwłaszcza w krajach Unii Europejskiej.

Okazało się, iż naukowcy wrocławscy, rezygnując z dawnych kontaktów, w niewielkim stopniu wykorzystują nowe możliwości, w czym zapewne nie wyróżniają się w skali naszego kraju. Zasadniczo niewielka jest liczba tematów badawczych realizowanych we współpracy z zagranicą. Niewielu spośród naukowców wrocławskich jeździ, zwłaszcza regularnie, do zagranicznych ośrodków nauko-

wych. Bez wątpienia proces wyrównywania poziomu życia, dostępność do informacji naukowej, np. za pomocą Internetu, oraz szereg innych czynników ograniczyły atrakcyjność wyjazdów zagranicznych, zwłaszcza dla samodzielnych pracowników naukowych. Nie oznacza to jednak, iż ograniczenie zainteresowania bezpośrednimi kontaktami naukowymi z ośrodkami zagranicznymi można uznać za coś normalnego i nieszkodliwego.

Znacznie częściej wyjeżdżamy niż gościmy u siebie zagranicznych naukowców. Niezbyt dobrze ten bilans mówi o atrakcyjności i poziomie życia naukowego naszych uczelni. Z drugiej strony jednak podczas gdy my jeździmy na Zachód uczyć się, podpatrywać różnego rodzaju rozwiązania naukowe i organizacyjne, do nas przybywają coraz częściej przybysze z b. ZSRR. W naturalny sposób podpowiada to takie działania, w którym nasze uczelnie mogłyby próbować odegrać rolę pośrednika między ośrodkami ze wschodu i zachodu. Z kolei warto docenić powiązania z naszymi najbliższymi sąsiadami, zwłaszcza Niemcami i Czechami. Okazuje się, iż to powiązania naukowe z nimi, a nie innymi, mniej lub bardziej egzotycznymi partnerami, pozostają najważniejsze ze wszystkich, przynajmniej jeśli chodzi o intensywność wymiany naukowej i liczbę realizowanych wspólnie projektów i tematów badawczych.

Trudno jednak ignorować wzrastające powiązania z ośrodkami Unii Europejskiej, będące już obecnie podstawą kontaktów zagranicznych uczelni wrocławskich. Powiązania te będą jeszcze bardziej widoczne po przyjęciu krajów Europy Środkowej i Wschodniej. Jednocześnie na zaskakująco marginalnym poziomie utrzymuje się wymiana naukowa ze Stanami Zjednoczonymi. Być może to właśnie narastanie takich powiązań, procesów integrujących różne sfery naszego życia z państwami europejskimi zadecyduje o ostatecznym wyborze dokonywanym przez naszych polityków i społeczeństwo. Asymetria i dysproporcja powiązań z ośrodkami Unii Europejskiej i USA są bardzo znamienne, chociaż i tak zdecydowanie inne niż nasze potoczne wyobrażenia.

Literatura

Dzieje Akademii Rolniczej we Wrocławiu, red. J. Sobota, T. Szulc, J. Tyszkiewicz.

Kulak T., Pater M., Wrzesiński W., *Historia Uniwersytetu Wrocławskiego 1702-2002*, UW, Wrocław 2002.

„Rocznik Województwa Wrocławskiego” 1990-1998; sprawozdania z działalności poszczególnych uczelni z lat 1998-2003.

Sprawozdania z działów współpracy z zagranicą poszczególnych uczelni z lat 1989-2003.

Program Socrates/Erasmus w Polsce 1998-2000; Erasmus w Polsce w roku akademickim 2000/2001, 2001/2002, 2002/2003 (Narodowa Agencja Programu Socrates/Erasmus).

**INTERNATIONAL COOPERATION
OF WROCLAW'S HIGHER SCHOOLS
AS AN ELEMENT OF THE EUROPEAN INTEGRATION PROCESS
– OVERVIEW**

Summary

The quantitative aspects of international cooperation of four biggest higher schools of education in Wrocław have been analysed in the article. The schools are: the University, the Polytechnic, the Academy of Agriculture and the University of Economics Science. They constitute two-thirds of Wrocław's potential as a scientific centre. Among other data, the analysis comprised the number of trips abroad, the number of visits by foreigners, the number of research programmes carried out in cooperation with foreign partners and the geography of those activities in the years 1989-2003, i.e. in the transformation period, before Poland's membership in the E.U.

As it turns out, at the end of 1980's and the beginning of 1990's a significant regress in that cooperation can be noticed. A revival of the schools' international contacts took place in the late 1990's. Before 2003 the number of trips abroad increased by 1/4, although the number of visits by foreigners was barely at the 1989 level. The number of scientific projects carried out with foreign cooperation hardly exceeded the 1980's level. The connections with the former socialist countries were particularly weak. Instead, contacts with the western scientific centres became more and more frequent. Steadily increasing scientific cooperation with centres situated in the E.U. has become the basis of international strategy of Wrocław's higher schools. What is surprising is that the level of scientific exchange with the United States is marginal. On the other hand, contacts with the neighbours, especially Germany and the Czech Republic are worth noticing. It turns out that scientific liaisons with these and not other partners remain most important of all, at least in terms of the intensity of the exchange and the number of research topics and projects carried out jointly.